

CZU: 343.53

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.2\(57\).03](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.2(57).03)

OBIECTUL JURIDIC SPECIAL AL INFRAȚIUNII DE PRACTICARE ILEGALĂ A ACTIVITĂȚII FINANCIARE

Cristina CHIHAJ,
doctorandă, USM

<https://orcid.org/0000-0003-2830-3014>

SUMAR

Calificarea faptei prejudiciabile potrivit art. 241¹ (Practicarea ilegală a activității financiare) din Codul penal al Republicii Moldova, depinde, în mod direct, de determinarea veridică a semnelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunii. Punctul de pornire al calificării este identificarea obiectului infracțiunii.

Așadar, obiectul special al infracțiunii cercetate este constituit din relațiile sociale cu privire la practicarea activității financiare în condiții de legalitate, presupunând înregistrare și/sau autorizare (licențiere). În esență, licența este un act permisiv care investeste titularul cu drept de a desfășura un anumit gen de activitate, integral sau parțial, asupra căruia se răsfrâng criteriile de licențiere stabilite de prezenta lege. Autorizația este privită ca act permisiv care se referă la acordarea anumitor drepturi de activitate și la atestarea întrunirii anumitor condiții de către agentul economic. Sub acest aspect, remarcăm că termenele de licență și autorizare nu sunt echipolente.

Infrațiunea de practicare ilegală a activității financiare nu are obiect material (imaterial). Prin urmare, concluzionăm că textul „dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari” din art. 241¹ alin. (1) CP RM și textul „pentru aceeași acțiune care a cauzat daune în proporții deosebit de mari” din art. 241¹ alin. (2) CP RM trebuie catalogate ca eroare tehnico-legislativă.

Finalmente, remarcăm că identificarea relațiilor sociale asupra cărora s-a atentat prin comiterea infracțiunii are drept rezultat aplicarea veridică și unitară de către organele de drept a normei prevăzută la art. 241¹ din Codul penal al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: *activitate financiară, activitate de întreprinzător, înregistrare, licență, autorizație, mijloace financiare.*

LEGAL SPECIAL SUBJECT-MATTER OF CRIMES RELATED TO ILLEGAL PRACTICE OF FINANCIAL ACTIVITY

SUMMARY

The classification of a prejudicial act pursuant to Article 241¹ [Illegal Practice of Financial Activity] of the Moldovan Criminal Code depends directly on the accurate determination of the crime objective and subjective constituents.

Hence, the special subject-matter of this Study is made up of social relations with respect to the practicing of financial activity under a level playing field, having assumed that the subject concerned has been registered and/or authorised (licensed). Essentially, the licence is a permissive act that entitles the holder to carry out a certain kind of activity, in full or in part, falling under the licensing criteria provided by this Law. Authorisation shall be treated as a permissive act that gives certain activity rights to the economic operator, provided that specific terms and conditions are being met. In this regard, it is worth noting that licence and authorisation are not equipollent.

Crimes related to illegal practice of financial activity has no tangible (intangible) subject-matter. Therefore, one may draw the conclusion that the wording „in case of causing material damage” (Article 241¹ (1) of the Moldovan Criminal Code) and the wording „for the same action that caused material damage” (Article 241¹ (2) of the Moldovan Criminal Code) shall be treated as technical and legal error.

Ultimately, we shall mention that the identification of social relations affected by the committed crime involves truthful and consistent application, by the law enforcement bodies, of the provision set forth by Article 241¹ of the Moldovan Criminal Code.

Key-words: *financial activity, entrepreneurial activity, registration, licence, authorisation, financial means.*

Obiectul juridic special este valoarea socială concretă și relațiile sociale generate de aceasta căroro li se aduce atingere prin comiterea unei infracțiuni [1, p. 96].

Doctrinarul S. Brînza menționează că o deosebită atenție trebuie acordată următoarelor aspec-

te ale obiectului juridic special: a) să se țină cont de scopurile adoptării normei penale, care are sub protecție obiectul corespunzător; b) uneori, chiar în textul articolului se face o indicare directă asupra obiectului apărării penale; c) în multe cazuri, concluzia cu privire la obiectul juridic special al apărării penale poate fi făcută pe baza obiectului juridic generic, care este menționat în denumirea capitolului corespunzător din Codul penal; d) concluzia cu privire la obiectul infracțiunii trebuie făcută în baza analizei dispozițiilor normelor penale, chiar dacă acestea nu conțin o consemnare directă cu privire la caracteristicile obiectului infracțiunii [2, p. 91-92].

Obiectul juridic special al infracțiunii de practicare ilegală a activității financiare trebuie să derive atât din obiectul generic, la caz, relațiile sociale cu privire la economia națională, cât și din obiectul juridic de subgrup, care este constituit din relațiile sociale cu privire la activitatea de întreprinzător.

Totuși, remarcăm că, în timp ce obiectul generic rezultă din titulatura grupului de infracțiuni din care face parte fapta penală respectivă, obiectul special se deduce din elementele infracțiunii prevăzută în textul incriminator sau chiar din denumirea marginală a normei [3, p. 173].

Înainte de a analiza obiectul special al infracțiunii de practicare ilegală a activității financiare, reținem că conceptul privitor la răspunderea pentru această infracțiune a suportat remanieri esențiale. Acestea au fost introduse prin Legea nr. 225 din 15 decembrie 2017. Astfel, la momentul actual, art. 241¹ CP RM stabilește răspunderea penală pentru practicarea activității financiare fără înregistrare și/sau fără autorizare (licențiere), în modul prevăzut de legislație, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari (alin. (1)) și pentru aceeași acțiune care a cauzat daune în proporții deosebit de mari (alin. (2)).

De altfel, până la operarea amendamentelor, art. 241¹ CP RM stabilea răspunderea penală pentru practicarea activității financiare fără înregistrare și fără autorizare în modul prevăzut de legislație (alin. (1)) și pentru aceeași acțiune care a cauzat daune în proporții mari (alin. (2)).

Din această perspectivă, vom analiza, în plan comparativ, obiectul juridic special al infracțiunii prevăzută de art. 241¹ CP RM, până la modificările introduse prin Legea nr. 225 din 15 decembrie 2017 și după aceste modificări.

Sub acest aspect, doctrinarii V. Stati și S. Brînză au stabilit că obiectul juridic special al infracțiunii era constituit din relațiile sociale cu privire la practicarea activității financiare în condiții de legalitate, presupunând înregistrare și autorizare [4, p. 9; 5, p. 183; 6, p. 92].

În lumina amendamentelor menționate *supra*, concluzionăm că obiectul juridic special al infracțiu-

nii prevăzută de art. 241¹ CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la practicarea activității financiare în condiții de legalitate, presupunând înregistrare și/sau autorizare (licențiere).

Sub acest aspect, considerăm că, prin stabilirea acestor condiții, statul urmărește asigurarea satisfacerii echitabile a intereselor economice de ordin privat și de ordin public, realizarea controlului de stat asupra agenților economici și lupta contra activităților economice ilegale, ținerea evidenței statistice pentru aplicarea măsurilor de reglementare a economiei, aplicarea politicii de impozitare de către stat etc. Prin urmare, această intervenție legală a statului asigură în mod cert respectarea principiilor de desfășurare a activității financiare, precum: libertatea și legalitatea exercitării activității, concurența loială și bunacredință a subiecților activității, la fel - interzicerea formelor vădit infracționale ale subiecților activității financiare.

În cele ce succed, vom dezvălui conținutul conceptelor de activitate financiară, înregistrare, autorizare și licență pentru elucidarea esenței obiectului juridic special al infracțiunii cercetate. Totodată, vom examina coerența normativă și terminologică dintre art. 241¹ CP RM și alte acte legislative extrapenale care conțin norme de referință pentru acest articol. În special, vom aborda alegerea legislatorului privind introducerea expresiei „autorizare (licență)” în textul incriminator.

În continuare vom analiza noțiunile de activitate financiară, înregistrare și autorizare utilizate de către legislator în textul incriminator prevăzut de art. 241¹ CP RM.

Din această perspectivă, reținem că, prin Legea nr. 128 din 8 iunie 2012 pentru completarea unor acte legislative, s-a completat Legea nr. 845 din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi cu art. 9¹ „Activități financiare ilegale”. Potrivit acestui articol, este interzisă desfășurarea activităților, altele decât cele înregistrate și autorizate în modul prevăzut de legislație, prin care se propune persoanelor, prin ofertă publică, să depună ori să colecteze mijloace financiare rambursabile, indiferent cum se realizează această colectare; este interzisă desfășurarea activităților, altele decât cele înregistrate și autorizate în modul prevăzut de legislație, prin care se propune persoanelor, prin ofertă publică, să depună ori să colecteze mijloace financiare sau să se înscrie pe liste cu promisiunea câștigurilor financiare rezultate din creșterea numărului de persoane recrutate sau înscrise, indiferent cum se realizează această colectare sau înscriere pe liste.

În continuare, este necesar de analizat raportul dintre activitatea financiară și activitatea de întreprinzător, luând în considerare că legislatorul a prevăzut răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității de întreprinzător (art. 241 CP RM)

și pentru practicarea ilegală a activității financiare (art. 241¹ CP RM).

Așadar, observăm că, potrivit art. 1 din Legea nr. 845 din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, antreprenoriat este activitatea de fabricare a producției, executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială, cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri. De altfel, legislatorul a stabilit principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător, procedura de revizuire a actelor normative potrivit acestor principii. Totuși, el a exceptat aplicarea acestor principii în privința activității de întreprinzător din domeniul financiar, *i.e.* bancar și nebanca (art. 10 alin. (2)-(3) din Legea nr. 235 din 20 iulie 2006). De asemenea, observăm că întreprinderea are dreptul să practice anumite genuri de activitate, determinate de legislație, numai după ce a obținut autorizarea pentru genul respectiv de activitate conform Legii nr. 160 din 22 iulie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător sau, în cazul activității din domeniul financiar (bancar și nebanca), conform legilor speciale (art. 10 alin. (2) din Lege cu privire la antreprenoriat și întreprinderi).

O lege specială, care reglementează activitatea din domeniul financiar, este Legea nr. 1 din 16 martie 2018 cu privire la organizațiile de creditare nebanca. Așadar, conform art. 8 alin (1)-(2) din Lege, organizația de creditare nebanca este în drept să desfășoare, cu titlu profesional, doar activități de creditare nebanca, în conformitate cu prezenta lege. Activitățile de creditare nebanca sunt: a) acordarea de credite nebanca; b) leasingul financiar. Potrivit alin. (4) din același articol, organizația de creditare nebanca poate desfășura operațiuni de *factoring*, activitate în calitate de agent *bancassurance*, activități de prestare a serviciilor de plată și emiteră a monedei electronice în conformitate cu Legea nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, alte forme de leasing, precum și alte activități conexe sau auxiliare legate de realizarea activității de creditare nebanca.

Așadar, coroborând prevederile legale enunțate *supra*, conchidem că activitatea financiară este o activitate de prestare a serviciilor financiare. Activitatea de întreprinzător și cea financiară nu pot fi egale, deoarece activitatea de întreprinzător are o sferă mai largă și înglobează fabricarea produselor, executarea lucrărilor și prestarea serviciilor. Activitatea financiară reprezintă o specie a celei de întreprinzător. În acest context, ca să disociem răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității de întreprinzător de practicarea ilegală a activității financiare, apelând la regula *specialia derogant ge-*

neralia prevăzută la art. 116 alin. (2) CP RM, reținem că art. 241¹ CP RM este normă specială față de art. 241 CP RM.

În continuare, vom analiza noțiunea de *înregistrare de stat*. Aceasta reiese din prevederile Legii nr. 220 din 19 octombrie 2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, ale Codului civil al Republicii Moldova, ale Legii nr. 845 din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, precum și ale Legii nr. 1 din 16 martie 2018 cu privire la organizațiile de creditare nebanca.

În conformitate cu art. 2 din Legea nr. 220 din 19 octombrie 2007, acțiunea organului înregistrării de stat constă în certificarea faptului constituirii, reorganizării, lichidării, suspendării sau reluării activității persoanelor juridice, sucursalelor acestora, precum și a faptului modificării actelor de constituire ale persoanelor juridice, înscrierii datelor în Registrul de stat, care are ca efect dobândirea și încetarea capacității juridice a persoanelor juridice, obținerea și încetarea de către persoanele fizice a calității de întreprinzător individual.

Potrivit prevederilor Codul civil al Republicii Moldova, persoana fizică are dreptul să practice activitate de întreprinzător, din nume și pe cont propriu, din momentul înregistrării de stat în calitate de întreprinzător individual (art. 34 alin. (1) din CC); dar persoana juridică se consideră constituită în momentul înregistrării ei de stat (art. 63 alin. (1) din CC). Întreprinzătorul este obligat să înregistreze întreprinderea înființată de el pe teritoriul Republicii Moldova până la începerea activității ei economice (art. 27 alin. (1) din Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi). De asemenea, organizația de creditare nebanca se constituie și se înregistrează în conformitate cu legislația privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali (art. 11 alin. (1) din Legea nr. 1 din 16 martie 2018 cu privire la organizațiile de creditare nebanca).

Cu privire la definițiile de licență și autorizație, subliniem că acestea sunt prevăzute în mai multe acte legislative extrapenale, *i.e.* Codul civil, Legea nr. 160 din 22 iulie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător și Legea nr. 845 din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi.

Înainte de toate, pentru înțelegerea conceptelor de licență și autorizație, vom apela și la Dicționarul explicativ al limbii române. Potrivit acestuia, licență reprezintă autorizație eliberată de administrație prin care se permite practicarea unei anumite activități; autorizație acordată de stat unui particular, contra unei taxe, pentru exercitarea unei activități economice sau comerciale ori pentru operații de import și export. Autorizație este permisiune, de obicei oficială, de a face ceva; document scris

prin care se dovedește un drept, o împuternicire a cuiva; permisiune dată de un organ al administrației de stat pentru exercitarea unui drept sau pentru săvârșirea unui act.

Revenind la prevederile legale, evidențiem că, potrivit art. 176 alin. (5) din Codul civil, persoana juridică poate practica anumite tipuri de activități, a căror listă este stabilită de lege, doar în baza unui permis special (licență). Dreptul persoanei juridice de a practica activitatea pentru care este necesară licență apare în momentul obținerii ei sau în momentul indicat în ea și încetează odată cu expirarea, suspendarea sau retragerea licenței, dacă legea nu prevede altfel.

Totodată, legislatorul definește autorizarea ca o acțiune prin care autoritatea administrației publice sau instituția abilitată prin lege cu funcții de reglementare și de control îi permite solicitantului să inițieze și/sau să desfășoare o afacere, eliberându-i un act cu caracter permisiv, sub formă de licență – pentru genurile de activitate prevăzute de Legea privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător nr. 451-XV din 30 iulie 2001 și/sau sub formă de autorizație – pentru confirmarea unor cerințe tehnice, unor norme separate sub un anumit aspect, stabilite de lege. Noțiunea de autorizație include: autorizațiile, permisele, certificatele, avizele, aprobările, coordonările, brevetele, atestatele de calificare emise de autoritățile administrației publice sau de instituțiile abilitate prin lege cu funcții de reglementare și de control (art. 10 alin. (2)-(3) din Legea nr. 235 din 20 iulie 2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător).

Mai mult, remarcăm că, ulterior, legislatorul a stabilit esența licenței și autorizației într-o altă lege, *i.e.* în Legea nr. 160 din 22 iulie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător. Așadar, licența este un act permisiv care investește titularul cu drept de a desfășura un anumit gen de activitate, integral sau parțial, asupra căruia se răsfrâng criteriile de licențiere stabilite de prezenta lege (art. 4¹ alin. (1) din Lege). Potrivit aceluiași articol, autorizația este privită ca act permisiv care se referă la acordarea anumitor drepturi de activitate și la atestarea întrunirii anumitor condiții de către agentul economic.

Sub acest aspect, coroborând prevederile legale enunțate *supra*, considerăm că termenul de licență și autorizare nu sunt echipolente. Dacă e să facem o comparație a definițiilor enunțate *supra*, prin interpretarea teleologică, atunci observăm că, deși ambele sunt acte permissive care acordă titularului anumite drepturi, conceptul de licență este mai general și înglobează dreptul de a desfășura un anumit **gen de activitate, integral sau parțial**, dar autorizația acordă numai unele **drepturi de activitate** (n.a. - sublinierea ne aparține). Mai mult, reținem că,

potrivit art. 12¹ alin. (1)-(2) din Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, licența este actul permisiv, eliberat de către autoritatea de licențiere în procesul de reglementare a activității de întreprinzător, care atestă dreptul titularului de licență de a desfășura, pentru o perioadă stabilită, integral sau parțial, genul de activitate indicat în aceasta, cu respectarea condițiilor de licențiere.

Așadar, observăm că, deși legislatorul operează cu termenul de „autorizare” în denumirea Legii nr. 160 din 22 iulie 2011, totuși, în textul legii, în special Capitolul II¹ al Legii, se recurge pe prim plan la conceptul de licență, fiind redat, *e.g.* conținutul licenței; autoritățile împuternicite să elibereze licența; procedura de obținere, prelungire și reperfectare a licenței etc.

De asemenea, evidențiem că genurile de activitate supuse licențierii sunt stabilite exhaustiv în anexa nr. 1 la Lege (Nomenclatorul actelor permissive eliberate de către autoritățile emitente persoanelor fizice și persoanelor juridice pentru practica activității de întreprinzător). Așadar, reținem că, în Nomenclator, legislatorul a enumerat activitățile care se supun licențierii *i.e.* activitatea bancară; activitatea de schimb valutar în numerar cu persoane fizice (a unităților de schimb valutar, altele decât băncile); activitatea de prestare a serviciilor de plată de către societățile de plată, societățile emitente de monedă electronică, furnizorii de servicii poștale; activitatea de emiterie a monedei electronice de către societățile emitente de monedă electronică; activitatea asociațiilor de economii și împrumut; activitatea pe piața de capital: societate de investiții, operator pe piața de capital, societate de administrare fiduciară a investițiilor.

Mai mult, remarcăm că legislatorul a prevăzut criteriile pentru identificarea genurilor de activitate supuse licențierii, *i.e.* serviciul prestat sau bunul produs/comercializat prezintă pericol sporit și supravegherea eficientă a activității în cauză necesită stabilirea condițiilor și cerințelor speciale de activitate, precum și verificarea respectării acestora pe parcursul activității, pentru excluderea **prejudicierii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului**, sănătății populației, mediului, precum și integrității, **stabilității financiare** (n.a. - sublinierea ne aparține) și securității statului (art. 12² lit. b) din Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător). Sub acest aspect, observăm că legislatorul a acordat o valoare mai mare licenței decât autorizației.

Din această perspectivă, apreciem că practica legală a activității financiare reprezintă garanția și securitatea activității financiare. Mai mult, remarcăm că securitatea financiară este o garanție a dezvoltării socio-economice a statului. Securitatea financiară protejează, *inter alia*, interesele pa-

trimoniale și financiare ale persoanelor fizice care desfășoară activități financiare și care investesc bani în diferite scheme financiare. Așadar, conchidem că securitatea financiară este un aspect important al securității economice și, ca rezultat, al securității naționale.

În acest sens, subliniem că, potrivit art. 126 alin. (2) lit. b) din Constituția Republicii Moldova, statul trebuie să asigure libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție.

Totodată, subliniem că, în cazul unor practici financiare ilegale, *e.g.* piramide financiare, scheme Ponzi, rețele MLM, persoanele investesc mijloace bănești, însă sunt înșelate cu privire la legalitatea acestor activități și, astfel, își pierd mijloacele financiare depuse. Așadar, în cazul pierderii patrimoniului investit, persoanelor li se încalcă dreptul de proprietate, care este un drept fundamental prevăzut de art. 46 din Constituție.

Prin urmare, având în vedere că practicarea legală a activității financiare asigură garantarea unor principii și drepturi constituționale, conchidem că actul permisiv pentru practicarea activității financiare trebuie să fie licența.

Analizând în plan evolutiv, reținem că, inițial, când a fost suplinit Codul penal cu art. 241¹, legislatorul a optat pentru noțiunea de autorizare, în timp ce prevederile legislative extrapenale enumerate *supra*, deja existente și aplicabile, operau, în mod prioritar, cu conceptul de licență. În acest registru constatăm modul deficitar de redactare a art. 241¹ CP RM, care nu corespunde exigențelor de tehnică legislativă specifice normelor juridice.

Ulterior, prin Legea nr. 225 din 15 decembrie 2017, legislatorul a modificat norma incriminatorie de la art. 241¹ CP RM, *i.e.* a substituit textul „autorizare” cu textul „autorizare (licențiere)”.

Totodată, reținem că în Codul penal al Republicii Moldova se regăsește noțiunea de licență, *e.g.* art. 214, art. 245⁶, art. 245⁷ și art. 245¹². Așadar, evidențiem că, potrivit art. 245⁶ CP RM, adoptat prin Legea nr. 180 din 25 iulie 2014, se antrenează răspunderea penală pentru practicarea activităților profesionale pe piața financiară nebanară fără licență, dacă aceste acțiuni au cauzat daune în proporții mari. În mod firesc, observăm că infracțiunea de practicare a activității profesionale pe piața financiară nebanară fără licență, prevăzută la art. 245⁶ CP RM, este similară celei reglementate la art. 241¹ CP RM, practicarea ilegală a activității financiare. Pe baza celor menționate, reținem că legislatorul, având la bază prevederi legislative extrapenale similare, în cazul infracțiunii de practicare ilegală a activității financiare optează pentru expresia de „autorizare (licență)”, în *contradictoriu*, în cazul altor infracțiuni, prevede noțiunea de „licență”.

Prin urmare, considerăm că legislatorul nu a respectat principiul coerenței legislative, nici la momentul adoptării art. 241¹ CP (când era prevăzut doar termenul de „autorizare”), dar nici la momentul actual (când este enumerat expres „autorizare (licență)”). Stabilirea noțiunii de „autorizare (licență)” poate fi privită drept diferență nejustificabilă. Astfel, pentru corespunderea art. 241¹ CP RM exigenței calității legii penale și pentru asigurarea compatibilității legii penale și a celei extrapenale, este oportun de substituit expresia „autorizare (licență)” cu termenul „licență”.

Concluzionăm că eficiența cadrului legislativ în această materie asigură realizarea unei politici financiare stabile și înregistrarea unui progres economic.

În cele ce succed, vom analiza obiectul material al infracțiunii, care este un semn obligatoriu sau facultativ, în dependență de textul incriminatoriu al infracțiunii.

Doctrina națională și cea străină concluzionează că obiectul juridic special este un semn obligatoriu și indispensabil pentru calificarea faptei drept infracțiune. *Per a contrario*, doar în cazul infracțiunilor pentru care legislatorul a prevăzut în norma penală ca semn obligatoriu obiectul material, inexistența acestuia implică absența obiectului juridic și, prin urmare, a actului infracțional [7, p. 270; 3, p. 173]. În context, susținem punctul de vedere al autorului S. Brînza, potrivit căruia „obiectul material există nu la toate infracțiunile, ci numai la acelea la care valoarea socială vătămată prin săvârșirea lor se proiectează într-o entitate materială (corporală)...în general, cauzarea de daune obiectului material al infracțiunii depinde de specificul unei sau altei infracțiuni, pe când cauzarea de daune obiectului juridic al infracțiunii este întotdeauna un indice obligatoriu al oricărei infracțiuni” [2, p. 21-22].

În continuare, vom analiza, în plan evolutiv, poziția de la art. 241¹ CP RM pentru a soluționa dilemele apărute în privința obiectului material (imaterial) al acestei infracțiuni. Așadar, observăm că până la operarea amendamentelor introduse prin Legea nr. 225 din 15 decembrie 2017, art. 241¹ alin. (1) CP RM stabilea răspunderea penală pentru practicarea activității financiare fără înregistrare și fără autorizare în modul prevăzut de legislație.

Așadar, observăm că, datorită esenței și specificului infracțiunii de practicare ilegală a activității financiare, acesteia îi lipsește obiectul material (imaterial). Teza dată este acreditată de către doctrinarii V. Stati și S. Brînza, care concluzionează că mijloacele financiare investite de către deponenți în cadrul schemelor piramidale, atât la momentul aderării cât și pe parcursul participării și, prin urmare, sustrase de către conducătorii/organizatorii activității financiare ilegale, nu reprezintă obiectul material al infracțiunii analizate [6, p. 92].

Această opinie reiese din dispoziția de la art. 241¹ CP RM, în varianta inițială, care prevede atenta-re în mod obligatoriu și suficient doar la obiectul ju-ridic special. În contradictoriu, obiectul material, *i.e.* mijloacele financiare sustrate în cadrul unor sche-me financiare, nu apare în calitate de subelement obligatoriu în cadrul obiectului juridic al infracțiunii. Sustragerea mijloacelor financiare în cadrul unor practici ilegale financiare nu condiționează califica-rea faptei prejudiciabile potrivit art. 241¹ CP RM.

De altfel, după modificările operate în 2017, art. 241¹ CP RM prevede răspunderea penală pentru practicarea activității financiare fără înregistrare și/ sau fără autorizare (licențiere), în modul prevăzut de legislație, dacă aceasta a cauzat daune în propor-ții mari (alin. (1)) și pentru aceeași acțiune care a ca-uzat daune în proporții deosebit de mari (alin. (2)).

În acest context, apare următoarea dilemă: în va-rianta actuală, dacă cauzarea daunelor în proporții mari sau deosebit de mari este un element obiectiv care condiționează calificarea faptei potrivit acestui articol, atunci mijloacele financiare obținute consti-tuie obiectul material al acestei infracțiuni?

Înainte de toate, aplicând interpretarea teleolo-gică, subliniem că legislatorul a urmărit la adoptarea normei date incriminarea faptei de practicare ileg-ală a activității financiare, ci nu a atentării asupra pa-trimoniului deponenților. Mecanismul de comitere a acestei infracțiuni presupune practicarea ilegală a activității financiare, fără înregistrare și/sau fără au-torizare (licențiere), în modul prevăzut de legislație. Pe cale de consecință, în ipoteza sustragerii mijloa-celor financiare de la deponenți, aceasta nu este ab-sorbită de practicarea ilegală a activității financiare.

În baza celor menționate *supra*, conchidem că nici în varianta actuală infracțiunea de practicare ilegală a activității financiare nu are obiect material (imaterial).

Sub acest aspect, apreciem că pericolul și gra-dul prejudiciabil al acestei fapte nu reiese din ur-mărilor prejudiciabile indicate în textul incrimina-toriu, dar din încălcările flagrante a prevederilor legale imperative privind înregistrarea și/sau obți-nerea autorizației (licenței). De asemenea, perico-lul acestei fapte se oglindește în dezvoltarea pro-digioasă și accelerată a practicilor financiare ilegale, precum schemele Ponzi, piramidele financiare, rețelele MLM etc.

Mai mult, reținem că condiționarea cauzării pre-judiciului în proporții mari sau deosebit de mari, așa cum este prevăzut de art. 241¹ CP RM, ar determina eludarea răspunderii penale a fondatorilor/organi-zatorilor unor scheme financiare care nu implică sus-tragerea mijloacelor financiare pentru sine. Așadar, o asemenea schemă financiară este schema Ponzi.

Schema Ponzi este o schemă de investiții frau-duloasă în care contribuția investitorilor ulteriori generează dividende sau randamente artificiale

ridicate pentru investitorii inițiali, al căror exem-ple atrage investiții și mai mari [10]. Esența acestei scheme este achitarea unor randamente/dobânzi in-vestitorilor inițiali din mijloacele financiare (în mare parte, din investițiile principale) depuse de investi-torii mai recentți. Altfel spus, schema se desfășoară după principiul „să-l jefuim pe Petru pentru a-i plăti lui Pavel”. Organizatorii unei asemenea scheme, mai degrabă decât să se angajeze în orice activitate de investiții legitime, se concentrează pe atragerea de noi mijloace financiare pentru a efectua plăți pro-mise către investitorii anteriori, precum și pentru a redirecționa unele dintre aceste fonduri investite pentru uz personal [11].

Așadar, investitorii inițiali obțin o sumă mai mare de bani din schema Ponzi decât cei care se alătură schemei mai târziu, drept urmare a absenței unor active suficiente sau a oricăror active capabile să genereze fonduri necesare pentru a plăti renta-bilitățile promise. Succesul unui astfel de sistem ga-rantează dispariția acestuia, deoarece organizatorul schemei trebuie să atragă din ce în ce mai multe fon-duri pentru a plăti investitorii anteriori, iar, neatra-gerea de noi investitori provoacă în cele din urmă prăbușirea schemei [12, 13].

De obicei, la etapa inițială de desfășurare a sche-meii Ponzi, organizatorii sustrag mai puțin sau deloc mijloacele financiare investite de membri noi, însă achită membrilor inițiali randamentele promise. Or-ganizatorii urmăresc atragerea unui număr mare de membri, ca ulterior să sustragă toate mijloacele fi-nanciare.

În lumina legislației autohtone, evidențiem că schema Ponzi este o activitate financiară ilegală, nefiind înregistrată și nefiind obținută licența (auto-rizația) pentru activitate în modul prevăzut de lege. Totuși, pentru a califica o schemă Ponzi potrivit art. 241¹ CP RM, este necesar și obligatoriu cauzarea daunelor victimelor acestei scheme. În aceste con-diții, subliniem că descoperirea de către organele de drept a unei scheme Ponzi, la etapa inițială, ar determina ca această schemă să nu cadă sub inci-dența normei penale, din considerentul că mijloa-cele financiare investite nu sunt sustrate de către organizatori. De altfel, la această etapă, organizato-rii achită randamentele promise investitorilor ante-riori. Așadar, persoanele vor fi tentate să creeze, să organizeze scheme Ponzi și să achite anumite randa-mente investitorilor pentru a scăpa de răspundere penală conform art. 241¹ CP RM.

Prin urmare, concluzionăm că textul „dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari” din art. 241¹ alin. (1) CP RM și textul „pentru aceeași acțiune care a cauzat daune în proporții deosebit de mari” de la art. 241¹ alin. (2) CP RM trebuie catalogate ca eroare tehnico-legislativă.

În altă privință, evidențiem că sistemul de refe-rință al obiectului infracțiunii vizează și victima in-

fracțiunii. În doctrina autohtonă, victima infracțiunii este subiectul relației sociale apărute de norma penală corespunzătoare [2, p. 115; 8, p. 105]. Victima infracțiunii este definită drept persoana fizică sau juridică care evoluează în calitate de participant la relațiile sociale ocrotite de legea penală, persoană căreia îi este cauzat un prejudiciu fizic, patrimonial, moral sau de altă natură [14, p. 15-16]. Problema în cauză trebuie examinată tocmai în contextul examinării obiectului infracțiunii [9, p. 81].

O altă concepție este adoptată de legislatorul român și promovată de doctrinari în mod unanim. În concreto, victima infracțiunii este privită ca fiind un subelement al subiectului infracțiunii, definită ca persoană fizică sau juridică titulară a valorii sociale căreia i s-a adus atingere prin comiterea infracțiunii [3, p. 185; 7, p. 278; 15, p. 166]. În acest registru, comparând legislația și doctrina autohtonă cu cea străină, se rezumă că victima reprezintă titulara valorii sociale lezate prin comiterea actului criminal.

Totuși, prin prisma specificului legislației penale autohtone, nu avem nici o temelie de a clasifica subiectul infracțiunii în subiect activ și pasiv. Această clasificare a subiecților infracțiunii nu este conformă cu cadrul normativ al Republicii Moldova. Remarcăm că art. 21 CP RM se referă la persoanele fizice care comit actele infracționale.

Revenind la infracțiunea de practicare ilegală a activității financiare și reieșind din esența dispoziției incriminatoare din art. 241¹ CP RM, reținem că această infracțiune nu are victimă.

Cu privire la calitatea statutului de victimă, remarcăm că majoritatea doctinarilor pledează că statul nu poate avea calitate de victimă. Autorul I. Selevestru susține că doar în conjunctura dreptului penal internațional un stat poate evolua ca victimă a infracțiunii. Însă, în cazul dreptului penal național, statul nu apare ca victimă, deoarece apără ordinea de drept împotriva infracțiunilor. Ar fi impropriu ca, din postura de victimă a infracțiunii, statul să-și exercite calitatea de apărător al ordinii de drept [16, p. 195]. După această precizare, menționăm că în cazul infracțiunii de practicare ilegală a activității financiare statul nu poate fi victimă.

Referințe bibliografice:

1. Iacuboi V. Obiectul juridic special al infracțiunii de practicare ilegală a activității de întreprinzător. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”, 2008, nr. 1, p. 96-102.*
2. Brînza S. *Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, 675 p.
3. Pașca V. *Drept penal. Partea generală. Ediția a III-a, actualizată cu modificările la zi ale Codului penal*. București: Universul Juridic, 2014, 620 p.
4. Stati V. Răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității financiare (art. 241¹ CPRM), *Partea I*. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 11 (146), Chișinău, p. 7-12.
5. Stati V. *Infracțiuni economice: Note de curs. Ediția a II-a, revizuită și actualizată până la data de 1 iulie 2016*. Chișinău: CEP USM, 2016, 622 p.
6. Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, 1300 p.
7. Streteanu F., Nițu D. *Drept penal. Partea generală. Vol. I. Curs universitar*. București: Universul Juridic, 2014, 450 p.
8. Manea V. *Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor*. Chișinău: CEP USM, 2010, 292 p.
9. Băbălău D. *Răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității de întreprinzător*. Monografie. Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Departament Drept Penal. Chișinău: ÎS Tipografia Centrală, 2016, 304 p.
10. The American Cancer Society v. Karen L. Cook, nr. 10-10989, 20 martie 2012, United States Court of Appeals, Fifth Circuit, disponibil: <http://www.ca5.uscourts.gov/opinions/pub/10/10-10989-CV0.wpd.pdf> (accesat la 03.03.2021).
11. U.S. Securities and Exchange Commission. Ponzi scheme, disponibil: <https://www.investor.gov/protect-your-investments/fraud/types-fraud/ponzi-scheme> (accesat la 03.03.2021).
12. In re John C. ROSE, Roberta A. Deangelis, Acting United States Trustee, v. John C. Rose, nr. 1-08-bk-00317 RNO, 22 martie 2012, United States Bankruptcy Court, M.D. Pennsylvania, disponibil: <https://www.courtlistener.com/opinion/1883356/in-re-rose/> (accesat la 03.03.2021).
13. In re C.F. FOODS, L.P., Arthur Liebersohn, Trustee, v. Campus Crusade for Christ, Inc., nr. 99-15996 KJC, 3 iulie 2002, United States Bankruptcy Court, E.D. Pennsylvania, disponibil: <https://www.courtlistener.com/opinion/1907336/in-re-cf-foods-lp/> (accesat 03.03.2021).
14. Фаргиев И. А. *Потерпевший от преступления (уголовно-правовые вопросы)*. Хабаровск: РИЦ ХГАЭП, 2001, 72 p.
15. Tănăsescu I., ș.a. *Drept penal general. Curs Universitar*. București: Editura All Beck, 2002, 784 p.
16. Selevestru I. Victima infracțiunilor prevăzute la art. 191 CP RM. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria „Științe sociale”*. Chișinău: CEP USM, 2015, nr. 3, p. 194-199.